

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โอฆ — ห้วงน้ำคือกิเลส”

คำว่า **โอฆ** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า โอ - คะ เขียนเป็นไทยได้ว่า โอฆะ แปลว่า ห้วงน้ำคือกิเลสที่ทำให้หมู่สัตว์จมลงในสังสารวัฏฏ์ ไม่ทำให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ ทำให้อยู่ในฝั่งนี้ คือฝั่งของกิเลส และฝั่งแห่งการเวียนว่ายตายเกิด กิเลสที่เป็นโอฆะได้แก่ ความติดข้องในกาม ความติดข้องในภพ ความเห็นผิด และความไม่รู้ ตามข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก ที่ฌกัณเฑาะฏี ปาฎิกวรรค สังคีตสูตร ว่า โอฆะ ๔ ได้แก่ **กาโมฆะ** โอฆะคือความติดข้องในกาม, **ภโวฆะ** โอฆะคือความติดข้องในภพ, **ทิฏฐิฆะ** โอฆะคือความเห็นผิด และ **อวิชโชฆะ** โอฆะคือ อวิชชา.

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล คือความเข้าใจถูก เห็นถูกโดยตลอด เป็นการขัดเกลาความไม่รู้ และความเห็นผิดที่เคยยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์เป็นบุคคล ตลอดจนถึงขัดเกลากิเลสประการอื่นๆ จนกว่าจะถูกดับหมดสิ้นไป ไม่ว่าจะทรงแสดงโดยนัยใด ก็ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมที่มีจริง ๆ และสิ่งที่มีจริง ๆ นั้น ก็ไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย

สาเหตุที่ทำให้มีการเกิดขึ้นของสภาพธรรม กล่าวคือ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกันกับจิต) รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร) ไม่มีที่สิ้นสุด อันเรียกสมมติว่ามีการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่จบสิ้นนั้น ก็เพราะยังมีอกุศลธรรม ซึ่งก็มีมากมายหลายประเภท แต่อกุศลธรรมที่เป็นรากเหง้าเป็นต้นเหตุที่ทำให้อกุศลธรรมอื่นๆ ต่างๆ เกิดขึ้นตามมา ก็คืออวิชชา ความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่าอวิชชา เป็นหัวหน้าของอกุศลธรรมทั้งหลาย อกุศลธรรมจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีอวิชชา เพราะยังมีความไม่รู้เนื้อที่ที่ทำให้มีการกระทำความ เป็นบุญบ้าง เป็นบาปบ้าง ซึ่งจะเป็นเหตุให้มีการเกิดในภพต่างๆ มีนามธรรม รูปธรรมเกิดขึ้นเป็นไป จึงเป็นสังสารวัฏฏ์ที่เป็นห้วงน้ำไม่มีที่สิ้นสุดตามความเป็นจริงแล้ว ขณะที่อกุศลจิตไม่ว่าประเภทใดเกิดขึ้น ก็จะมีอวิชชา ความไม่รู้ (โมหเจตสิก) เกิดร่วมด้วยเสมอไม่มีวัน อวิชชาเป็นโอฆะประการหนึ่งทำให้สัตว์จมลงในสังสารวัฏฏ์

อกุศลธรรมที่เป็นโอฆะอีกประการหนึ่ง คือความเห็นผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงของธรรม (มิจฉาทิฏฐิ) เมื่อมีความเห็นผิดแล้วก็ย่อมปฏิบัติผิด ทุกอย่างผิดไปหมด ทั้งกาย วาจา ใจ เป็นไปตามความเห็นที่ผิด ก็ย่อมไม่สามารถออกไปจากสังสารวัฏฏ์ได้ เพราะมีความเห็นผิดนั่นเอง และบุคคลผู้มีความเห็นผิดที่ดังลึก ปฏิเสธเรื่องบุญเรื่องบาป ปฏิเสธเหตุผลของธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่าเป็นตอของสังสารวัฏฏ์ คือไม่มีวันที่จะออกจากสังสารวัฏฏ์ได้เลย และอกุศลธรรมที่เป็นโอฆะอีกประการหนึ่ง คือโลภะ ความติดข้องยินดีพอใจ มีทั้งความติดข้องในกาม และติดข้องในภพ ในขั้นนี้ ในความมีความเป็นในภพที่เกิด โลภะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ นำมาซึ่งทุกข์ในปัจจุบัน และทุกข์คือสังสารวัฏฏ์อีกด้วย เพราะยังมีโลภะอยู่ สังสารวัฏฏ์ก็ยังไม่จบสิ้น เพราะฉะนั้น อกุศลธรรมมีมากมายก็จริง แต่อกุศลธรรมที่ทำให้หมู่สัตว์จมลงในห้วงน้ำคือสังสารวัฏฏ์ และห้วงน้ำของกิเลส นั่นก็คือ โลภะ ความติดข้อง มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด และอวิชชา ความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง

แล้วจะข้ามโอฆะได้อย่างไร? พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ไม่พัก ไม่เพียร จึงข้ามโอฆะ ได้ หมายถึงไม่พักอยู่ด้วยอกุศล ไม่พักอยู่ด้วยความติดข้องยินดีพอใจ อีกทั้งไม่เพียรด้วยการประพฤติปฏิบัติที่ผิด ไม่เพียรด้วยความเห็นผิด เพราะการเพียรไปในทางที่ผิด ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของปัญญาเลย มีแต่จะทำให้ความเห็นผิดและความไม่รู้เพิ่มมากขึ้น เมื่อไม่พักและไม่เพียรดังที่กล่าวมา จึงข้ามโอฆะได้ บุคคลผู้ที่จะข้ามโอฆะได้อย่างเด็ดขาดนั้น ต้องถึงความเป็นพระอรหันต์ ดังนั้นจึงไม่มีหนทางอื่นนอกจากหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ที่จะทำให้เป็นผู้หมดจดจากกิเลส ไม่จมลงอยู่ในห้วงน้ำใหญ่คือสังสารวัฏฏ์อีกต่อไป นอกจากการอบรมเจริญปัญญาเพื่อเข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะมาดับกิเลสได้เลย

เพราะฉะนั้น จึงควรที่จะเป็นผู้เห็นประโยชน์สูงสุดของปัญญา ซึ่งต้องเริ่มอบรมเจริญจากการศึกษาพระธรรม ฟังพระธรรม ในชีวิตประจำวัน สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ไม่ละเลยโอกาสที่สำคัญที่จะทำให้ตนเองได้เข้าใจถูกเห็นถูกในสภาพธรรมตามความเป็นจริง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ.: www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]